

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inerat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{4}$ strani 20 K, na $\frac{1}{8}$ strani 10 K in na $\frac{1}{16}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 14. V Ljubljani, 31. julija 1910. Letnik XXVII.

Obseg: Molža s strojem. — Kačji pljunek. — Poučilo, kako je ravnati s trtami po toči. — Naprava tekališč za konje. — Kako je postopati, če se hoče kuhati davščine prosto zganje. — Vprašnja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti.

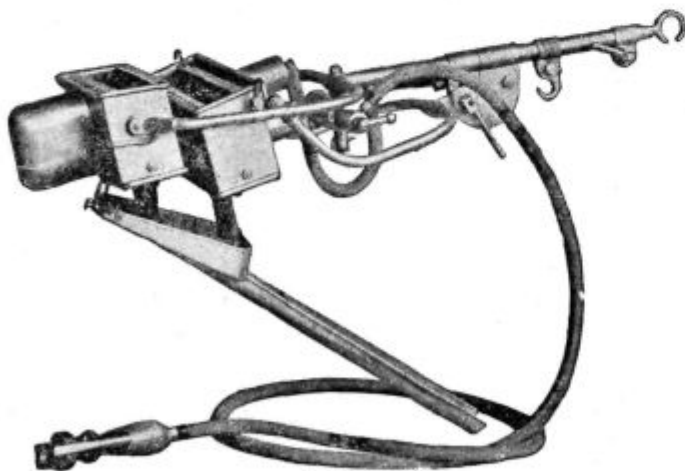
Molža s strojem.

Danes priobčimo spis o nečem, za naše kmetovalce popolnoma novem, in sicer o stroju, ki se z njim krave molžejo namesto z roko.

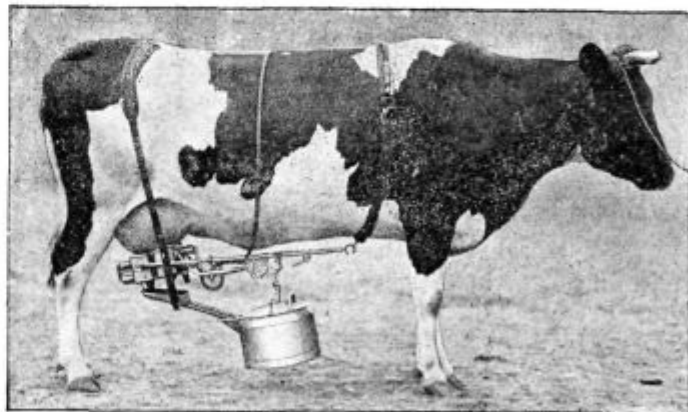
Stroj za molžo seveda sedaj še ni za naše razmere, vendar tudi našim kmetovalcem prav pride, če

strojih, saj nam vedno bolj nedostaja poslov, zlasti takih, ki hočejo in morejo v hlevu delati.

Ze dolgo časa skušajo razni izumitelji sestaviti stroj za molžo. Ti poskusi so od leta do leta boljši in sedaj imamo v resnici že stroje za molžo, ki so dobri in se povsod izplačajo, kjer imajo po hlevih dovolj molznih krav, oziroma poceni gonilno silo.

Podoba 53.

Podoba 54.

zvedo kaj novega in spoznajo velikanski napredek kmetijstva v drugih deželah. Sicer pa ni izključeno, da se bomo morali tudi pri nas kdaj, in morda prav kmalu posluževati vsaj mestoma teh strojev, celo tam, kjer je kaka poceni gonilna sila na razpolaganje. Če se bodo naše velike vodne sile potom elektrike porabljale in bo mogoče električno gonilno silo dobiti poceni v hišo, potem bo marsikteri kmetovalec moral seči po teh

Strojev za molžo je danes že cela vrsta, ki bolj ali manj ustrezajo svojemu namenu.

Švedski inženir Dalén je sestavil tako popolen stroj za molžo, da je z velikim pridom na primernih mestih že popolnoma poraben, in trdka Alfa-Separator ga v svojih tvornicah izdeluje in prodaja.

Prav gotovo bo vsakega naprednega kmetovalca zanimal ta stroj in delovanje z njim, zato ga popišemo

v tem listu, ne da bi imeli namen zanj delati reklamo ali celo priporočati, da bi kdo pri nas že sedaj pričel svoje krave s strojem molsti.

Dalénov stroj za molžo je razmerno prav preprosto sestavljen, nima veliko delov, ki bi se naglo obrabili, in prav dobro posnema pravilno ročno molžo, ki obstoji v stiskanju seskov, in je zato ta stroj že danes za molžo boljši kakor je pri nas ročna molža, ki obstoji v napačnem nategovanju in cukanju seskov.

Pod 53. kaže Dalénov stroj za molžo. Mleko iztiskata dve kavčukovi ploči, ki vsak sesek najprej zgoraj pod vimenom zadržeta in potem vse mleko iz seska izžmeta, ne da bi se pri tem sesek na katerikoli način nategoval ali drugače mučil.

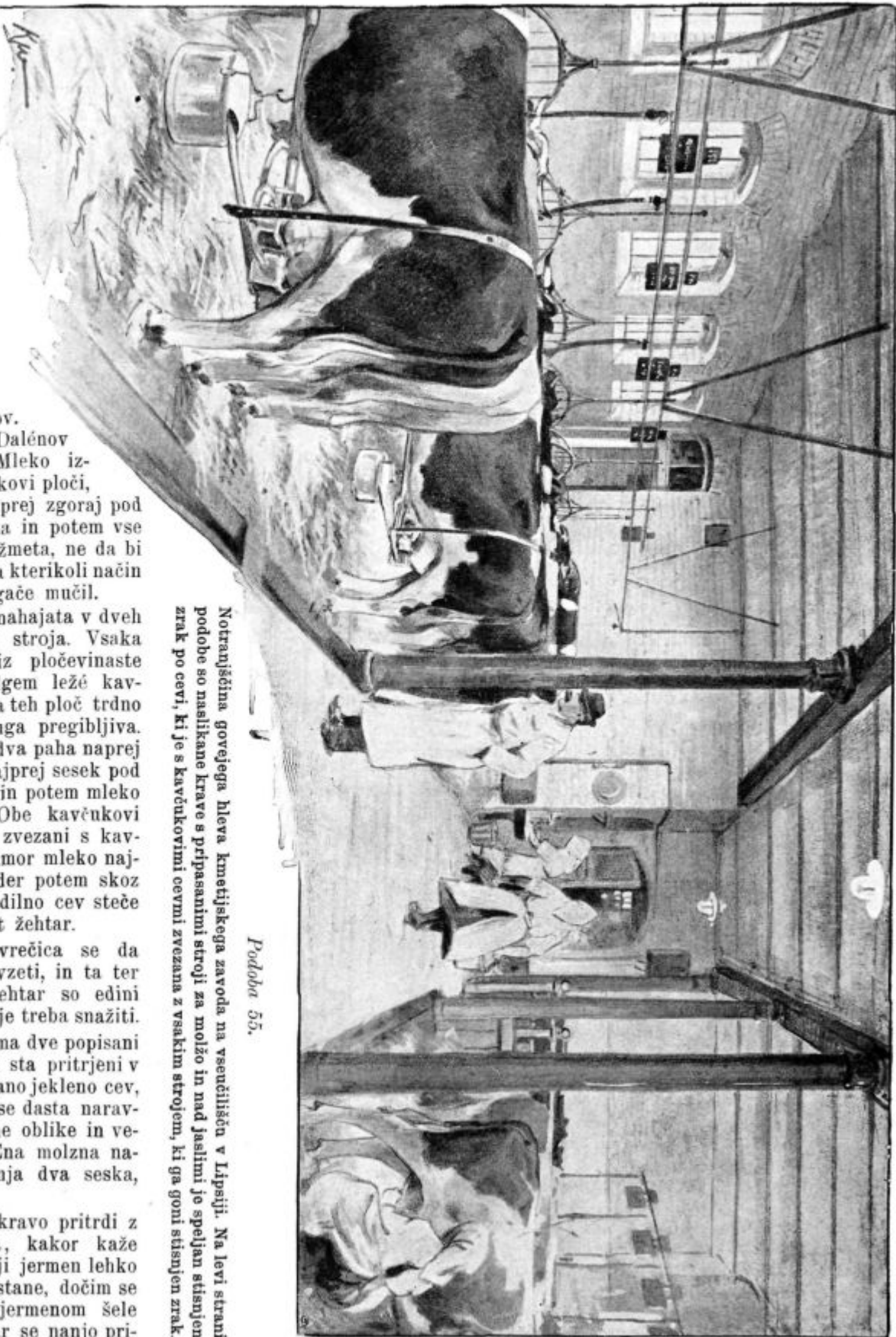
Ti ploči se nahajata v dveh molznih napravah stroja. Vsaka naprava sestoji iz pločevinaste posode, kjer podolgem leže kavčukove ploče. Ena teh ploč trdno stoji, dočim je druga pregibljiva. Pregibljivo pločo dva paha naprej porivata, da se najprej sesek pod vimenom zadrigne in potem mleko iz njega izžme. Obe kavčukovi ploči sta spodaj zvezani s kavčukovo vrečico, kamor mleko najprej pride in odkoder potem skoz tuljavo in skoz cedilno cev steče naravnost v pokrit žehtar.

Kavčukova vrečica se da preprosto vunkaj vzeti, in ta ter cedilna cev in žehtar so edini deli stroja, ki jih je treba snažiti.

Vsak stroj ima dve popisani molzni napravi, ki sta pritrjeni v viličasto in ponikljano jekleno cev, in sicer tako, da se dasta naravnati za raznovrstne oblike in velikosti vimenov. Ena molzna naprava je za sprednja dva seska, druga za zadnja.

Stroj se na kravo pritrdi z dvema jermenoma, kakor kaže podoba 54. Sprednji jermen lahko na životu stalno ostane, dočim se krava z drugim jermenom šele takrat opaše, kadar se nanjo pritrdi stroj, da se z njim molze. Vse je tako prirejeno, da se med molžo žehtar ne

Za gibanje pahov v molznih napravah služi stisnjen zrak. Ves stroj je tako urejen, da je mogoče molsti seske

Notranjščina govejega hleva kmetijskega zavoda na vseučilišču v Lipsiji. Na levi strani podoba so naslikane krave s priprasanimi stroji za molžo in nad jaslami je speljen stisnjen zrak po cevi, ki je s kavčukovimi cevmi zvezana z vsakim strojem, ki ga goni stisnjen zrak.

Podoba 53.

vsake dolgoti, četudi so n. pr. le 3 cm dolgi. Pritisk zraka gotove višine ne more prekoračiti in je vedno prožen.

Pahi skačejo samiodsebe nazaj, ker slone na zmeteh. Menjavo gibanja pahov oskrbuje pulzator, ki je pritrjen med obema vilicama. Pulzator se da naravnati glede moči pritiska in glede hitrosti delovanja pahov. Ta naprava je velike važnosti, ker je stroj za molžo mogoče prirediti za naravo vsake krave posebej. Trde krave se torej lahko molzejo z večjim pritiskom in počasneje, dočim se lehkopolzne krave molzejo z manjšim pritiskom in hitreje. Na ta način se ne varujejo le krave, temveč se tudi čas molže skrajša.

Zrak se stiska s pomočjo zračne stiskalnice, ki je lahko postavljena v hlevu, ali pa zunaj njega. Zračno stiskalnico more goniti katerikoli motor, da le zanesljivo deluje.

Stisnjeni zrak je po ceveh speljan nad kravami v taki višavi, da je mogoče cevi lahko doseči in da se stroj za molžo z njimi s pomočjo kavčukove cevi hipoma dá zvezati. Pri vodilni cevi je poleg zračne stiskalnice narejena naprava, ki dela, da je pritisk zraka v ceveh enakomeren, in onemogočuje prekoračenje predpisanega pritiska.

Podoba 55. kaže hlev kmetijskega zavoda na vseučilišču v Lipsiji. Na tej podobi se vidijo na levi strani krave, ki imajo pripasane stroje za molžo, in se vidi, kako je vsak stroj s kavčukovo cevjo zvezan s cevjo, ki vodi nad kravami stisnjeni zrak, ki goni stroj za molžo.

Molža s strojem je prav preprosta ter vse delo lahko opravljajo mladi ljudje. S petimi stroji more mlad fant v poldrugi do dveh urah pomolsti 50 krav, torej v tolikem času, ki se navadno rabi za ročno molžo. Izmolzenje je povsem dovoljno; nekaj mleka za naknadno pomolzenje pa seveda vedno ostane še v vimenu, kakor pri ročni molži, kjer je istotako pri umnem ravnanju naknadno molzenje tudi potrebno. Krave se kaj lahko privadijo na stroj in navadno že pri prvi molži mirno stoje.

Stroji za molžo tvrdke Alfa Separator so že od l. 1908. v rabi in so se povsod vrlo sponesli. Poškodovanje seskov in vimenov se ni nikjer opazilo. Tudi nazadovanje mlečnosti se pri porabi strojev za molžo ni nikjer opazilo.

Kjer ne dostaja ljudi, ki bi hoteli ali znali molsti, tamkaj se more kar naravnost pričeti z molžo s strojem, seveda, če so tudi druge razmere prikladne. Molža s strojem celo prekaša molžo z roko glede enakomernega in varnega ravnanja z vimeni in glede snažnega dobianja mleka.

Poučilo, kako je ravnati s trtami po toči.

Ker je v nekterih občinah toča trte zelo poškodovala, svetujem vinogradnikom naslednje:

1.) Da trte privežejo in pri tem vse močno razbite vršičke mladik skrajšajo do kakega lepega zalistnika. Ta zalistnik nadomesti potem trti odbiti vršiček.

Prehudo skrajšati, to je prekratko jih obrezati, se ne priporoča, ker bi zagnala tudi ona spodnja očesa, ki naj odženo šele prihodnjo pomlad.

2.) Na trtah je treba odrezati tudi vse preveč razbite (razkosane) liste, za listom stoječe zalistnike je pa treba tako prikrajšati, da ostane eno ali dve očesi. Zalistnik kmalu nato ozeleni in da trti novo listje, ki potem redi trtni les in grozdje namesto odbitega listja.

3.) Koj ko je trtje privezано, ga je treba z galico dobro poskropiti in je treba škropljenje zopet ponoviti, kakor hitro zalistniki ozelenijo, ker take trte, ki so vsled

poškodovanja po toči oslabele, peronospora še rajša napada kakor druge.

4.) Jeseni tega ali spomladi prihodnjega leta bo treba trte, ki vsled toče močno oslabejo, dobro pognojiti. Posebno je zato pripraven umetni gnoj za vinarstvo, ki ga po nizki ceni prodaja c. kr. kmetijska družba v Ljubljani, ker ta gnoj jako hitro učinkuje, tako da ga trta že v prvem letu občuti.

5.) Ker je trtni les v tem času (sredi julija) že precej trd, ni na svojem spodnjem delu, ki nam da drugo leto palce (sčape) in šparone, tako veliko škode trpel, da bi drugo leto ne rodil.

Zato bi bil vsak gospodar zelo nespameten, če bi trto kar samo sebi prepustil, ker bi tudi pozimi pozebla ali pa vsaj tako oslabela, da bi drugo leto komaj kaj rodila. Torej, čvrsto na delo!

Vinarski nadzornik Skalicky.

Kačji pljunek.

(Konec.)

V sredi pene ždi, od zunaj nevidna, navadno po ena slinarica, včasih pa tudi dve, tri, celo več. Pred seboj imamo delniško družbo, ali če hočete kmetijsko zadruho: skupni cilj je združil sosede k skupnemu blagosloemu delu. —

Da moreš opazovati živalco pri izdelovanju penečega šampanjca, si moraš razbistriti oko, zato evo ti povečalnega stekla, ki ga imam večinoma pri sebi, kadar grem venkaj v naravo. —

Živalca leži nepremično na listu, trdno se oprijemajoč s 6 kratkimi nožicami, sesalni rilček pa je zaboden prav do korenine v rastlino. Gotovo pričakuješ, da se prikaže iz tega vodnjakovega rova zdaj zdaj šumeča tekočina, ki jo je napravila penasta žuželka s svojim rilčkom, drgajoč svoje pušičaste ustnice drugo ob drugo.

Toda zmotil si se: resnica ti pokaže vse drugačno iznajdljivost. Iz vodnjaka priteče tekočina čista kakor kristal, ki je ravno tako malo podobna peni, kakor biserna rosna kapljica. Žuželkina usta torej nimajo nič opraviti z izdelovanjem šampanjca. Pripravljajo edinole sirovo tekočino, ki jo predela v penečo slino z drugim orodjem. Tudi to bomo videli, le nekoliko potrpljenja prosim prej.

Čista tekočina stopa više in više, kakor povodenj, in se razliva pod ličinko, dokler ni le-ta napol pod vodo. Zdjaj pa pride glavno delo. —

Če hoče gospodinja razpeniti beljak, ima na razpolago dva načina: a) vtepavanje, ki razdeli lepljivo tekočino v zelo majhne delčke, ki se mednje vrine zrak v obliki omrežja; b) vpihavanje, ki z njim vbrizgavamo zrak v podobi mehurčkov v snov.

Drugi način je nežnejši in elegantnejši; zato se ga je oprijela tudi slinarica. Svojo peno napravi na stem, da piha v tekočino.

Toda kako more neki pihati žuželka, ko vendar nima nobene priprave za prevajanje zraka, podobne našim pljučam? Dihati s trahejami ali dušnicami in tlačiti zrak kakor z mehkom, to se nikakor ne strinja. To je vse res; vendar boš gotovo pritrđil če sklepam takole: če potrebuje žuželka za svoje delo zračnega toka, ima gotovo tudi stroj za meh.

To pripravo ima slinarica na koncu zadka. Podolgem preklan v obliki Y se odpira tamkaj in menjaje zapira majhna torbica, ki njeni ustnici nepredušno zapirata notranji prostor. Toliko v pojasnilo, preden zasledujemo naprej našo umetno delavko.

Ličinka dvigne konec telesa iz kopeli, ki se v njej nahaja. Torbica se odpre, zrak vdere vanjo, dokler ni polna, nato pa se zapre in potopi v tekočino. Sredi nje stisne živalca stene priprave, in zrak piha iz torbice kakor skoz luknjico kakega meha. Prvi penasti mehurček je narejen pred našimi očmi. To se ponavlja zopet in zopet desetkrat in stokrat. Pravilno kakor časomer, od sekunde do sekunde se dviga mehec kvišku, da odpre svoj zaklopec in se napolni z zrakom, ter se zopet povesi v tekočino, da izbrizga svoj zrak. Tako je bireta za merjenje plina, tak je števec za kapljice, ki nam pojasnjuje natančno enakomernost penastih mehurčkov.

Odisej, ljubljenec grških bogov, je dobil od Ejola v dar več mehov, ki so v njih bili zaprti vetrovi. Radovednost njegovih mornarjev pa je odvezala te mehove, vetrovi so pobegnili in povzročili neznanske viharje.

Podobne mehove rabimo še dandanes pri čebelarstvu, zlasti jeseni, kadar združujemo panje, in ob času rojenja. Prav podobno tem ameriškimi čebelarim „smokerjem“ deluje meh slinarice. Prvi človek, ki je prišel na misel, da bi zaprl veter v meh, kakor poroča bajka o Ejolu, je imel pač srečno misel. Kajti kozji koži, predelani v kovaški meh, se imamo zahvaliti za množino koristnega orodja, narejenega iz kovin.

V tej umetnosti, prevajati zrak v silo, v umetnosti, ki je pustila vir velikanskega napredka za človeštvo je bila slinarica daleč pred nami. Pihala je svojo peno že zdavnaj prej, preden je prišlo staremu kovaču Tubolkajnu na misel, da podpihava svoj ogenj z usnjato torbo.

V zgodovini iznajdbe pihajočega mehovja stoji slinarica na prvem mestu. Čast, komur čast!

Entomol.

Naprava tekališč za konje.

Neprestano bivanje živali v hlevu in hlevski zrak, ki je nasičen s škodljivimi kalmi in ima le malo kisika, povzročata ohlapnost kože in oslabelost v prebavljanju, pomanjkljivo tvorjenje krvi v vsem telesu in zmanjšano odpornost proti zdravju škodljivim vplivom. V hlevu vzgojene živali imajo mehkejša kopita. Če se premalo pregibljejo, se mišice mladih živali ne morejo okrepiti in v kitah in mišicah se nabira mast, ki zmanjšuje gibčnost in moč živali. Neprestano bivanje v hlevu torej slabi vse telo in ravnanje živali, ki še rase. Če se pa žival pušča vsak dan na prosto, se zviša dihanje, pluča in prsni koš se razširita in velika srčna mišica se okrepi. Vztrajnejše dihanje in dovajanje svežega zraka prav v zadnji kotic pluč pospešuje kroženje krvi. Vsled bivanja na svežem zraku se zmanjšuje sprejemljivost boleznim in spolno delovanje postane pravilnejše. Konji, ki se pasejo, so vsled krepkejše rasti največkrat rodovitnejši in njih tek in prebava sta se vsled gibanja na prostem povečala. Podcenjevati se tudi ne sme ugodni vpliv pregibanja mišic na telesno obliko. Brez dvoma se krepijo tudi kosti, ki se jih večkrat drže gibljive in močnejše razvite mišice; zlasti se pa krivi udje vsled prostega tekanja in gibanja mišic včasih prav ugodno zravnajo, dočim postanejo živali v hlevih, ki so vedno privezane, krive in hrome, še preden se sploh rabijo.

Kdor se resno peča z rejo konj, mora, če jih hoče imeti zdrave, skrbeti v bližini hlevov za tekališča. Goniti jih na prostor za krave, se nikakor ne priporoča, kajti uboga žival vdihava na tem kraju pline, ki jih izpuhteva gnoj; ta je pa tudi škodljiv, kopitom, kajti močna

in trda kopita, katerih rast in razvoj se konča šele z dokončanim petim letom, se na prostoru za krave nikoli ne dosežejo. Nasprotno, prav zgodaj bodo že začela gniti ter se omehčajo. Kopito postane polno in dobi široko obliko. Torej ravno najvažnejši deli konjskega telesa, ki pridejo za poznejšo porabo konja v poštev, to je pluča in kopita, trpe, če spuščamo žrebeta neprestano na gnojišče.

Če torej hočemo, uvaževaje pomen take naprave za rejo, napraviti za žrebeta tekališče, je treba paziti na naslednje točke. Kolikor dopuščajo razmere, naj leži tekališče blizu hleva, da pri odprtih vratih žrebe lahko poljubno menja hlev ali pa tekališče, oziroma da se v slabem vremenu lahko neovirano zateče v hlev. Če je večje število žrebet, mora biti izhod iz hleva širok (do 3:3 m) in oboji vrat morajo biti opremljeni z valčki, ki se okrog svoje osi po dolgem vrtijo, da se žrebeta, ki silijo skupaj iz hleva ali v hlev, ne poškodujejo. Visoki pragovi, ki se na njih žrebeta lahko spotaknejo ali zdrsnejo, se ne smejo postaviti med hlevom in tekališčem. Skrbi naj se tudi, da se vrata sama ne zapirajo ali da bi se žrebeta poškodovala na ključavnici v vratih. Glede lege tekališča se mora tudi paziti, da je kolikor mogoče zavarovano proti solncu in vetru. To se lahko doseže s pomočjo sosednjih poslopij, ki stoje blizu hleva.

Oblika tekališča naj bo podolgast štirikotnik, ki je na ogljih zaokrožen, da ima žrebe podolgasto pot za tekanje, ne da bi se bilo treba bati, da bi se poškodovalo ob ostrem oglu, če bi se hitro obrnilo. Pretesna tekališča imajo, zlasti če se spušča vanja veliko žrebet, prav take nedostatke kakor čisto štirioglate. Najboljše razmerje krajše proti dolgi strani bi bilo 2:3.

Velikost tekališča naj se ravna po številu žrebet, ki ga obenem rabijo. Če nočemo, da bi žrebeta mirno stala, moramo za vsako žrebe vzeti najmanj 1 ar prostora. Čim več se more dati žrebetom prostora, tem bolje je, ker se žrebeta v tesnem prostoru premalo gibljejo in se v slabem vremenu v tem slučaju prav lahko prehlade.

(Konec prihodnjič.)

Kako je postopati, če se hoče kuhati davščine prosto žganje.

Nameravano kuho davščine prostega žganja je zglasiti vsako leto do 15. avgusta pri županu ali pri dotičnem oddelku finančne straže.

Pri zglašenju mora stranka povedati:

1. ime in priimek ter posel in bivališče s hišnim številom vred;

2. obsežnost družine, to je število domačih ljudi in poslov, ki so pri nji na hrani in v stanovanju, z všteto svojo osebo;

3. število, kakovost in prostornino (obseg) v litrih žgalnih priprav, ki se jih hoče posluževati pri davščine prostem narejanju žganja, slučajno tudi posod za vrenje (vrvežnikov), ki se bodo rabili;

4. ali je žgalna priprava lastnina zglasiteljeva ali pa izposojena; v slednjem slučaju se mora navesti ime in bivališče lastnikovo;

5. del leta, oziroma mesec ali meseci, kadar se bo žganje narejalo;

6. popisno število poslopja ali parcelno število zemljišča, kjer se bo žganje narejalo;

7. posestvo po vrsti (kakovosti) in obsežnosti, kjer se žgalne tvarine pridelujejo;

8. tvarine, ki se bo iz njih žganje narejalo;

9. pijače, ki jih hoče davščine prosto narediti, po vrsti (kakovosti) in količini v litrih;

10. napoved mora zglasitelj svojeručno podpisati, in sicer pri ustni zglasitvi na dotični pregledni poli, ki leži pri županstvu.

Na zadnjo točko posebno opozarjamo, ker se na pr. prav lahko pripeti, da župan na zglasitev pozabi, potem pa pride kazen in, ker dotičnik ni podpisal pregledne pole, svojega zglasila ne more dokazati ter mora plačati kazen.

Naznanila, ki se prijavijo šele po preteku zgoraj določenega roka, se brez izrecnega pooblastila ne smejo sprejeti, ker le c. kr. finančnemu ravnateljstvu pristojna pravica, spregledati prestop navedenega obroka v ozira vrednih slučajih.

Če se zglasitev prijavi v pravem času pri občinskem predstojništvu, se mora to predvsem prepričati, obsega li zglasitev vse prej navedene napovedbe ali ne. Če bi bila zglasitev v kateremkoli oziru pomanjkljiva ali nejasna, bi se morala stranska pred vsakim daljnjim uradovanjem ali vpisom pismeno ali ustno pozvati, da zglasitev primerno popolni, oziroma v nji nahajajoče se nejasnosti odstrani. Če bi se tej zahtevi ne hotelo ustreči, se mora zglasitev zavrniti. Če se pa naznanilo ali že takoj prvotno ali po izvršeni dopolnitvi smatra za popolno in pravilno, mora občinski predstojnik vse njegove napovedbe, naj so se ustno ali pismeno prijavile, vpisati v posamezne razpredelke za to določene tiskovine („pregled strank, ki hočejo žganje v domačo porabo davščine prosto narejati“). Ta tiskovina se županstvu v slučaju potrebe od pristojnega oddelka finančne straže zastoni dopošlje in naj se tedaj tam v pravem času zahteva. Izpolni se ta pregled kakor se hoče, v nemškem ali slovenskem jeziku, vselej pa se mora dovršeno izpolniti. Na prvi strani naj se napiše zgoraj zraven dotičnega predtiska na levi strani finančne straže pregledni okraj (komisarijat) in finančne straže oddelek, na desni občina, konci napisa pa leto, ki se zanje pregled napravi. Če bi ena sama pola za vse stranke ne zadostovala, naj se porabi druga pola itd. V tem slučaju pa naj se zaznamujejo posamezne pole na prvi strani pod napisom s tekočimi števili po vrsti, kakor so prišle v porabo. Tekoča števila, ki se vpišejo na drugi (znotranji) strani tiskovine v prvem razpredelku, pa se morajo tudi v tem slučaju v vseh polah zaporedno vrstiti, ne pa v vsaki poli nanovo z 1 pričeti. Znotraj tiskovine se mora vsaka stranka posebej pod svoje tekoče število vpisati. Razpredelki se morajo izpolniti natančno po napovedbah stranke. Županstvu ni dovoljeno v teh razpredelkih svojevoljno izpreminjati napovedbe strank, še celo tedaj ne, če bi bile napovedbe po njegovem mnenju neistinite. Pri izpolnitvi teh razpredelkov se mora ravnati strogo po dotičnih nadpisih; potem ne more pravilna izpolnitev povzročati nikakih težav. Če bi pa županstvo o kaki stvari dvomilo, naj se obrne do pristojnega oddelka finančne straže za pojasnila. Če se vrši vpis na podlagi pismene zglasitve, se mora ta zaznamovati s tekočim številom, ki je pod njim stranka vpisana v pregledni poli, ter priložiti pregledni poli. Če se je pa zglasitev prijavila ustno ali pa tudi le ustno dopolnila, mora stranka takoj po izpolnitvi navedenih razpredelkov vpisane napovedbe s svojeručnim podpisom potrditi.

15. dan avgusta vsakega leta se mora pregledna pola skleniti, to je na notranji strani, neposredno pod zadnjim vpisom datirati in podpisati ter potem oskrbeti s potrdilom, ki je predtiskano na zadnji strani (na hrbtu). Kar se tiče izgotavljanja tega potrdila, ki naj

se pri njem od strani županstva postopa z največjo natančnostjo in vestnostjo, ker je merodajno za odločitev o zahtevani oprostitev, se mora predtiskano potrdilo, če so vsi v njem navedeni pogoji pri vseh v pregledni poli vpisanih strankah popolnoma izpolnjeni, samo datirati, od občinskega predstojnika podpisati in oskrbeti s srenjskim pečatom. Če pa pri kaki stranki niso vsi pogoji spolnjeni, se morajo stranke, ki to zanje velja, vpisati v razpredeljeni zaznamek po razvrstitvi tekočih števil pregledne pole, ki se sprejmejo v prvi razpredelku tega zaznamka, ter v zadnjem razpredelku zaznamka pri vsaki stranki označiti vse one okolnosti, ki se pri nji ne skladajo z istinitostjo. Če je od stranke zahtevana količina žganja v primeri z njeno družino prevelika, naj se v zaznamku navede ona količina, ki se strinja s potrebo stranke in njene družine. Isto velja glede količine žgalnih tvarin v tem oziru, če jih je stranka v istini sama pridelala ali če jih vsaj navadno sama prideluje. Če se zaznamek sploh izpolni, se mora datum, podpis in pečat, kakor se samo razume, pristaviti šele konci zaznamka. Potrdilo se mora, če se je porabilo več preglednih pol, izgotoviti na vsaki poli posebej za v nji navedene stranke. Tako potrjene pregledne pole se morajo s slučajnimi pismenimi naznanili strank vred v treh dneh po sklepu doposlati pristojnemu oddelku finančne straže.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 263. Svetujejo mi, naj krmsko peso, ki bujno rase, močno obiram, češ da potem naredi debelejšje korenine, zato vprašam, **ali naj rastoči krmski pesi listje močno obiram**, ali samo tisto, ki samoodsebe odpada? (I. F. v P.)

Odgovor: Večina tistega, kar se v pesi stori, zlasti kar je redilnega, se najprej naredi v listju, in šele od tam gre v korenino. Brez listja se torej pesa ne more debeliti in postati dovolj redilna, zato je prezgodnje in premočno obiranje listja pri pesi in pri vseh enakih rastlinah ne le napačno, temveč naravnost škodljivo. Obiranje listja pri pesi je le tedaj brez posebne škode za pridelek, če se vrši kratko dobo pred izkopavanjem, ko je rast pese že tako skoraj dovršena.

Vprašanje 264: Nakuhati nameravam precej jagodovca, zato vprašam, **kako je treba ravnati, da se dobi kolkor mogoče veliko žganja?** (N. N. v S.)

Odgovor: Ktero žganje imenujete jagodovec, nam sicer ni znano, a pri kuhanju žganja iz raznih plodov veljajo enainista načela. V nobenem plodu samem ni alkohola, ki pomešan z vodo daje žganje. Žganje se da narediti le iz tistih plodov, ki imajo v sebi cukr. Če cukr pokipi, se iz njega naredi alkohol, ki pri kuhanju žganja teče iz kotla z vodo pomešan in se potem imenuje žganje. Da se cukr potom kipenja izpremeni v alkohol, je potrebna primerna toplina in primeren čas. Iz pokipele žonte alkohol kaj rad izhlapeva in se pri dotiki z zrakom lahko izpreminja v očetno kislino. Če torej hočete iz ktere koli snovi narediti po možnosti veliko žganja, se mora najprej dobro zmečkati in potem naj v primerni posodi tako pokipi, da alkohol ne more izhlapevati in se ne izpreminjati v kis. Najprimernejša toplina za kipenje je 18° C. Čim nižja je toplina, tem dlje časa traja kipenje. Kipenje naj toliko časa traja, da se večina cukra izpremeni v alkohol. V naših plodovih so razni cukri, ki vsi ne pokipe, zato ni mogoče vsega cukra izpremeniti v alkohol.

Vprašanje 265. L. 1904. sem dobil od kmetijske družbe jablane, ki sem jih vsadil na dvorišče pred hišo.

Prva tri leta so se lepo razvijala, so tudi rodila, a sedaj pa nič več. Jablane sicer cveto in tudi napravijo sad, ki pa kmalu odpade. Listje se zavija in suši, ker se na njem zaredi mrčes, podoben ušem. Kaj je vzrok, da se jablane ne razvijajo in ne rode, zakaj se jim listje suši, zakaj sad odpada in kaj naj storim, da bodo jablane zopet čvrsto rasle in dobro rodile? (M. H. v S.)

Odgovor: Da se Vaše jablane ne razvijajo dobro in ne rode, oziroma da sadje nezrelo kmalu z njih odpada, je veliko vzrokov, ki ste jih že sami v svojem vprašanju navedli. Listne uši prav močno poškodujejo sadno drevje, ker uničujejo listje, ki brez njega drevje ne more čvrsto rasti in se sadje ne more razvijati, in zato odpada. Listne uši se najbolje zatirajo s tobakovo vodo, kakor smo že večkrat pisali. Na Vaših jablanah so pa lahko še drugi škodljivci, in sicer glive, ki napadajo listje, vsled česar se zgodaj suši in odpada. Da odpada nezrelo sadje, more biti vzrok tudi mrčes, ki odlaga svoja jajčeca v sadje, vsled česar postane piškavo in nezrelo odpada. Vse škodljive mrčese je treba pravočasno zalotiti in jih zatreti. Sadno drevje pa po napadih gliv in mrčesa tem bolj trpi, čim manj najde redilnih snovi v zemlji, zato je tako drevje dosledno treba krepiti z umnim gnojenjem. Če niso tla za sadno drevje primerna, potem tudi gnojenje ne pomaga veliko.

Vprašanje 266. V mojem zelenjadnem vrtu se je zaplodilo na solati nebroj uši, ki so podobne listnim ušem na drevju, samo da so za spoznanje večje in temnosive barve. Povečane se te uši vidijo negnusno nagrbane, kakor majhni murni. Napadena solata hira, in gabi se mi jo uživati. **Kako se zatro take uši na solati?** S tobačnim izvlečkom se bojim uši zatirati, ker bi potat solata utegnila biti strupena in neužitna. (I. D. v K.)

Odgovor: Solato napadajo štiri vrste listnih uši; med njimi je ena črnkasta in kaka 2 mm dolga. Na vaši solati utegne biti ta uš, ki se latinski imenuje aphid papaveris. Sicer je pa vseeno, ktere vrste uši so na Vaši solati, kajti zatiranje ostane vedno isto. Listne uši se pač dajo zatirati z milnico, narejeno iz zelenega mila, ki se dobiva v vsaki drogeriji, toda uspeh ni posebno dovoljen, in z milnico škropljene solate tudi ni tako lahko mogoče dočistega oprati. Še najboljše sredstvo bo vedno tobačni izvleček, ki se ga vzame na liter vode 1 jedilno žlico. Poginejo samo tiste uši, ki jih tobačna voda popolnoma zmoli, zato se mora zatiranje s tobakovo vodo primerno urediti. Taka solata se mora pred uživanjem dobro in skrbno oprati, da se ves tobačni izvleček odstrani, ki je res precej strupen. Solato od tobačnega izvlečka dobro oprati pa pač ne bo težko.

Vprašanje 267. Na našem polju je letos pšenica izredno snetiva. Lansko leto je bila le malo snetiva, prejšnja leta pa popolnoma nič. **Ktera gliva povzroča snetivost pšenice in kako se zatira?** (J. B. v Č.)

Odgovor: Snetivost pšenice in žita sploh povzročajo razne glive iz vrst tilletia in ustilago. Te glive se zlasti močno razmnožujejo, če se gnoji s svežim gnojem in če vlada mokro vreme, kakršno imamo posebno letos v izobilju. Trosi gliv se zanese na njivo že s semenom, zato je najboljše sredstvo, snetivost žita zatreti s setvijo razkuženega semena. Semensko žito se razkuži, če se 12 do 16 ur namaka v raztopini modre galice v vodi. Na 100 litrov vode se vzame 1/2 kg modre galice. Premočno raztopino ni dobro narediti, ker se lahko kaljivost poškoduje.

Vprašanje 268. Pri nas na kmetih trdijo, da se brejim kravam ne sme dajati sol. Ali je na tem kaj resnice? (J. V. v Sl. B.)

Odgovor: Sol, t. j. kuhinjska sol, ni za živino samo poživilo, ki dela krmo slastnejšo in ki pospešuje prebavljanje, ampak je posredno tudi redilna snov. Sol je sestaven del krvi, je važen del prebavnih sokov v želodcu ter v črevih,

zlasti v žolcu. Sol pospešuje vskakanje prebavljene hrane, in njeno presnovo. V dobri naravni krmi je dovolj soli, da je ni treba še posebej pokladati. Kadar nam gre za dobro in hitro prehranjevanje živali, t. j. pri pitanju, takrat je pokladanje primernih množin soli priporočeno, drugače pa le tedaj, če moramo pokladati prazno, oziroma slabo prebavljivo krmo. To velja tudi za breje krave, ki ob dobri krmi sploh ne potrebujejo še posebej soli, ob slabi krmi jim pa v primernih množinah nič ne škoduje, še celo koristi. Prevelike množine soli so pa sploh škodljive in celo nepretrgano pokladanje soli ni priporočeno, ker lahko povzroči kronično zastrupljenje. Zastrupljenje s soljo kaže veliko žejo, davljenje, grizenje po trebuhu, drisko, tiščanje na vodo i. t. d., kar vse pri brejih kravah lahko povzroči izvrženje. Če je zaradi slabe in prazne krme treba pokladati brejim kravam sol, jim to ne bo škodilo, če se previdno vrši, neprevidno pokladanje je pa seveda lahko zelo škodljivo.

Družbene vesti.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelništva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potem nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo, ker družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima e. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro 19% po 7 K 50 h 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franko na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12-14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 6-36 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonne se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40% kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornice za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Mešano umetno gnojilo**, ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 15 K 50 h 100 kg z vrečo vred brez voznine. Pri naročitvah v celih vagonih je cena 15 K. — (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi,

da se napenjanje govedí hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištaviti najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili.

* **Sezamove tropine,** fino zmlete, svetle, z zajamčeno vsebino 50 odstotkov proteina in maščobe, stanejo K 18·50 100 kg in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmiljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precj podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošni sodbi kmalu nastati.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatev na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmí, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni eeni so vštetí izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštne pošiljatev posameznih kos preveč podraží, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1—, 0·90, 1—, 1—, 1·10, 1·20.

Pri poštnih pošiljatev se zaračuni 30 h za ovaj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udov si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba sije letos za

poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos. Cene za komad so naslednje:

za 67 cm dolge K 1·90 (zlata znamka z bikom, beloobrušene)

„ 72 cm dolge K 2— „ „ „ „ „ „

* **Prave bergamaške osle,** in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle se po 24 do 25 cm dolge. Družba si je letos nabavila tudi nekaj zabojev neke posebno dobre vrste bergamaških kamnov, ki jih dosedaj ni bilo mogoče dobiti. Te osle so po 25 do 26 cm dolge in veljajo 80 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori trinajsti tečaj gospodinjstva šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. g. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslojju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kujanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstvem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privaditju nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srjaj, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno zvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 31. julija 1910.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice za Tuhinjsko dolino, ki bo v nedeljo, 7. avgusta 1910 v šmartenski šoli ob treh popoldne.

SPORED:

1. Poročilo načelnika o letošnjem njegovem potovanju po Švici.
2. Kaj je z našim zrebem.
3. Slučajnosti, pogovori in nasveti.

Kmet. podružnica za Tuhinjsko dolino, okr. Kamnik, dne 15. julija 1910.

V. Engelman, načelnik.

Pripomba. Udje, pripeljite s seboj druge kmetovalce, ker bo zanimivo predavanje.

Št. 14.204.

Razglas

c. kr. deželna vlada za Kranjsko z dne 28. junija 1910, št. 14.204., o nekterih omejitvah v trgovinskem prometu s prasiči.

Da se kolikor moči zabrani razširjanje nalezljivih bolezni med prasiči vsled trgovinskega prometa s temi živalmi, deželna vlada na podstavi § 10. občnega zakona o živinskih kugah z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., in izvršitvene naredbe z dne 15. oktobra 1909, drž. zak. št. 178., dotlej, dokler se ne ukaže drugače, ukazuje naslednje odredbe:

1.) Prepovedano je goniti žive prasiče od kraja do kraja in od hiše do hiše z namenom te prodati.

2.) Prepovedano je goniti prasiče v trgovinskem prometu po javnih cestah in potih, od železničnih postaj in do njih, kakor tudi od kraja do kraja, na semnje itd.

3.) Za prevoz prasičev v trgovinskem prometu se smejo uporabljati samo železnice, izvzemši slučaje, navedene pod točko 15. Pri tem se je kar najstrože ravnati po občnih zakonitih in upravnih predpisih, obstoječih za javni živinski promet. Na železnične postaje na Kranjskem se smejo prasiči odpravljati samo na vozeh, vpreženih s konji.

4.) Železnični prevoz se mora napotiti do one železnične postaje, ki je najbližja kraju, kamor so namenjeni prasiči, in ki je zaznamovan na živinskem potnem listu.

Od železnične postaje se smejo prasiči šele potem, ko jih je bil živinozdravnik ogledal ter dognal, da niso sumljivi nobene kužne bolezni, odpeljati izključno samo na vozovih, vpreženih s konji, v trgovski hlev, prodajalno, oziroma v hlev za preskrbo (za zbiranje) namenilnega kraja ali na primerno urejeno semnjišče.

5.) Trgovinske prostore mora pristojno politično oblastvo prve stopnje v zdravstvenem in veterinaro-policijskem oziru za to trgovsko poslovanje za primerne spoznati; tudi se morajo ti prostori označiti s firmo tablo, kjer je zapisano ime imetnika (trgovca), kot oblastveno dovoljeni prostor za prodajo prasičev, oziroma za preskrbo (za zbiranje).

6.) Kadar dospje prasičji prevoz v enega teh prostorov, mora trgovec ali njegov pooblaščen namestnik brez odlašanja to zglasiti županu ter temu izročiti živinski potni list.

7.) Županova dolžnost je, zabeležiti to zglasitev in se prepričati, če se število doselega prasičjega prevoza in popis živali ujema z napovedmi oddanega živinskega potnega lista.

Kadar se ne najde noben zadržek, kar je pripomniti na zadnji strani živinskega potnega lista, je takoj dopuščeno prasiče prodajati, če se ti nahajajo v prodajalnem hlevu.

Prepovedano pa je prasiče prodajati iz hlevov za preskrbo (za zbiranje). Istotako je prepovedano iz hlevov za preskrbo (za zbiranje) le posamezne oddelke ali prasiče odvažati.

Kadar pa se pokaže kaka ovira, mora župan postopati v zmislu določil točke 9.

8.) Trgovec ali njegov pooblaščen namestnik je dolžan, prasiče, ki jih je iz prodajalne odprodal, zapisati po njih številu in po dnevu prodaje z imenom in stanoviščem posameznih kupcev na posebno zabeležno polo, ki jo je oddati županu, kadar so se prodali vsi prasiči vsakega posameznega prevoza.

Te zabeležne pole mora pregledovati živinozdravnik, ki mu je naročeno nadzorovati zdravstveno stanje prasičev v prodajalni, in ob priliki tudi uradni živinozdravnik.

9.) Dalje je trgovec ali njegov pooblaščen namestnik dolžan vsak slučaj, kadar kateri izmed njegovih prasičev oboli za notranjo boleznijo ali pogine — bodisi, da se prasiči nahajajo v prodajalni ali v hlevih za preskrbo (za zbiranje) — brez odloga naznaniti županu. Nadaljnje prodajanje živih ali zaklanih prasičev, kakor tudi novi dovoz prasičev, je toliko časa opustiti, dokler se po živinozdravniški preiskavi, ki jo je takoj zahtevati, ne dožene, da v dotičnem slučaju ni nič sumljivega glede kake kužne bolezni.

Kadar se pri tem pokaže tudi samo sumnja, da obstoji kaka kužna bolezen, mora preiskujoči živinozdravnik nemudoma po najkrajšem potu to naznaniti pristojnemu političnemu oblastvu ter

po županu ustaviti nadaljnje prodajanje prasičev kakor tudi vsak promet tujih oseb v trgovinskem prostoru.

10.) V trgovinskem prostoru, oziroma v hlevu za preskrbo (za zbiranje), vsakočasno spravljene prasiče mora v presledkih od 5 do 5 dni na stroške posestnika prasičev preiskati živinozdravnik, ki ga je politično oblastvo za to posebej določilo.

Izvid o vsakočasno izvršeni preiskavi živih, zaklanih ali poginulih prasičev se mora vpisati na zadnjo stran dotičnega živinskega potnega lista.

Kadar se najdejo kaki zadržki, je to nemudoma naznaniti pristojnemu političnemu oblastvu.

11.) Kadar je bil posestnik poprodal vse prasiče vsakega posameznega prevoza, je dolžan kar najkoreniteje počediti in desinficirati trgovinski prostor s sveže napravljenim beležem. Isto velja tudi glede hlevov za preskrbo (za zbiranje) prasičev, potem ko so se ti odstranili. Kadar se to očiščenje in desinficiranje opusti ali zanemari, se morajo izvršiti ta dela na ukaz župana na stroške in nevarnost dotičnega posestnika.

Preden ta dela niso dovršena, se ne sme nov prevoz postaviti v trgovinski prostor.

Županova dolžnost je, da se prepriča o izvršitvi očiščenja in desinficiranja trgovinskega prostora.

12.) Prepovedano je prepeljati neprodane prasiče iz enega trgovinskega prostora v drug trgovinski prostor; pač pa se smejo take živali prepeljati na primerno urejeno semnjišče, kakor tudi prasiče iz hlevov za preskrbo (za zbiranje) na taka semnjišča ali v trgovinske prostore.

13.) Od železnice na vozovih, vpreženih s konji, na primerno uravnana semnjišča prepeljati prasiči se morajo tam postaviti na posebna stojišča. Glede teh prasičev je zmiselno uporabljati predpise, ki so obseženi v točkah 6., 7., 8. in 9.

14.) Vozove za prevoz trgovinskih prasičev je po vsaki uporabi takoj najkoreniteje očistiti in desinficirati.

15.) Onih določil tega razglasa, ki se nanašajo na odredbo železniškega prevoza v trgovinskem prometu s prasiči, takrat ni uporabljati, kadar se ta trgovinski promet od izvirnega ali semenjskega kraja razleza samo na dotični politični okraj ali na politične okraje, ki neposredno nanj meje.

Pri tem načinu trgovinskega prometa ni treba prasičev, ki se na vozovih pripeljejo na semenj, postaviti na posebna stojišča.

V ostalem pa je vendar tudi ta trgovinski promet s prasiči podvržen predpisom, navedenim v točkah 6., 7., 8., 9. in 14. tega razglasa.

16.) Določila tega razglasa ne zadevajo kmetijskega prometa s prasiči.

17.) Glede provenienc iz dežel svete ogrske krone so za trgovinski promet tako s prasiči za zakol kakor s prasiči za plemo in rejo merodajna ona določila in one prepovedi, ki so razvidna iz člena XX. pogodbe, ki se je z zakonom z dne 30. decembra 1907, drž. zak. št. 278., uveljavila in ki se tiče medsebojnega trgovinskega prometa med kronovinami in deželami sv. ogrske krone, kakor tudi iz izvršitvenih določil, izdanih z ministrskimi ukazi z dne 31. decembra 1907, drž. zak. št. 282., in z dne 10. februarja 1910, drž. zak. št. 36., oziroma, ki jih na podstavi teh predpisov ukrenejo c. kr. poljedelsko ministrstvo, ali glede obmejnih okrajev oblastva, ki so za to merodajna.

Na Kranjskem so v okviru zgoraj navedenih predpisov iz dežel svete ogrske krone izvirajoče proveniencije glede trgovinskega prometa podvržene tistim omejitvam, kakor domača živina.

18.) Prestopki teh predpisov se kaznujejo po zakonu z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177. Predstoječa ukazila stopijo v veljavnost tisti dan, ko se razglase.

Istočasno so razveljavljene odredbe, ki so bile s tukajšnjim razglasom z dne 9. novembra 1902, št. 18.763., in z dne 29. februarja 1904, št. 1913., ukrenjene, oziroma na podlogi teh zaukazane.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 28. junija 1910.